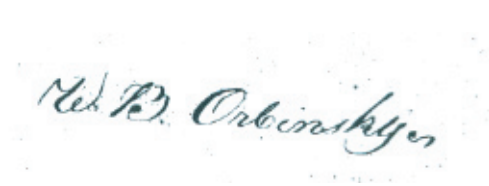

PINSKI

HUHTIKUU 1/2008

Mamselli Wendela haluaa määrätä omaisuudestaan

Olennaista seuraavassa tarinassa on, että mamselli Wendela Orbinski ei koskaan mennyt naimisiin, kaikki hänen lähisukulaisensa kuolivat ennen häntä ja yksin jääneellä naisella oli kiinteää omaisuutta, johon hänellä ei kuitenkaan ollut määräysvaltaa.

kuvassa
Wendela Beata
Orbinkin
nimikirjoitus

Päähenkilömme Wendela Beata Orbinski oli syntynyt kornetti Albrecht Johan Orbinskin ja hänen toisen vaimonsa Elsa Katarina o. s. (von) Wrightin nuorimpana lapsena Rantasalmen Hiismäessä kesäkuun 1. päivänä 1765 (sukukirjan taulu 6).

Wendelan syntymän aikoihin hänen isänsä ensimmäisestä avioliitosta syntyneet lapset olivat jo perustaneet omat perheet. Toisesta avioliitosta oli elossa Wendelan lisäksi kolme tytärtä ja kolme poikaa. Pojat olivat moniin ikätovereihinsa nähden etuoikeutettuja. Heidät laitettiin Rantasalmen triviaaliskouluun ja sitä tietä sotilasuralle.

Siskoraukan häpeä

Tyttärien kanssa asiat eivät sujuneet aivan yhtä suotuisasti. Wendelan ollessa nelivuotias hänen seitsemäntoistavuotiasta Sofia-siskoaan kohtasi häväistysjuttu: Sofia sai aviottoman lapsen, jonka isä oli sisarpuolen sukulaisvänrikki Henrik Kyander. Se, että Sofiaa ei kiusallisessa ja häpeällisessä tilanteessa nopeasti naitettu häntä viisitoista vuotta vanhemmalle Kyanderille, herättää kysymyksiä. Avioliitollehan ei olisi ollut ainakaan periaatteellisia esteitä, sillä molemmat kuuluivat samaan säätyyn. Kuka vastusti naimakauppaa? Sofia, Henrik Kyander vai kenties vanhemmat?

jatkuu seuraavalla sivulla

sisältö

2

Pääkirjoitus

3

Sukuseura tiedottaa kesän 2008 retkestä Lapuulle

4

Muistoissamme Vihittyjä

6

Barbara Orbinski poikineen joutuu Natsi-Saksan leirille sukututkija Keijo Alhomäen jatkosarjassa

Pääkirjoitus

Iloiset kevätterveiset Kuopiosta!

Suurten odotusten jälkeen saimme tällekin talvelle lunta. Lyhytaikaisiksi alkavat käydä hiihtokelit näillä korkeuksilla. Miten kertoa lapsille, että omassa nuoruudessa sai kaivettua tunneleita lumikinoksiin ja lunta oli koko talvi!

Suurten odotusten jälkeen myös sukuseuran internetsivut alkavat valmistua. Aika muuttuu ilmaston lisäksi seuran toiminnassa ja tekniikassa. Hallitus on nähnyt kotisivujen ensimmäisen version vuodenvaihteen jälkeen. Toivon mukaan tätä lukiessasi sivut ovat jo julkisesti nähtävissä osoitteessa www.orbinskinsukuseurary.com. Käykää katsomassa sivuja, kommentoikaa ja tehkää parannusehdotuksia. Otamme myös mielellämme vastaan uutta materiaalia. Tätä kautta toivon mukaan tavoitamme uusia jäseniäkin. Sivuilla on tulostettavissa jäsen-tietolomake, jolla voi ilmoittautua seuran jäseneksi.

Muutaman vuoden odotuksen jälkeen meillä on sukuseuran kokous Suomessa. Tulkaa kaikki mukaan 26.7.08 viettämään heinäkuun viikonloppua Lapualle! Vaikka nettisivut ovat tavoitettavissa ajasta ja paikasta riippumatta, kokouksessa näette sukulaisia oikeassa elämässä. Varsinaisen kokouksen lisäksi on mielenkiintoista ohjelmaa. Hallitukseen toivottaisiin uusia aktiivisia jäseniä erovuorossa olevien tilalle. Nyt on tilaisuus päästä kehittämään seuran toimintaa. Myös puheenjohtajan paikka on auki.

Aurinkoisia kevätpäiviä kaikille ja nähdään kesällä Pohjanmaalla!

Merja Kohvakka
hallituksen puheenjohtaja

Jatkoa edelliseltä sivulta

Kaksi vuotta myöhemmin Sofia Orbinski vihittiin ikäisensä jääkärin Pekka Puurtisen kanssa. Normaalitylanteessa tavallisen sotilaan ei olisi hyödyttänyt nostaa katsettaan upseerin tyttäreen. Ilmeisesti Sofian häpeän seurauksena Puurtisen kosintaan suostuttiin. Pariskunta sai ainakin kuusi lasta ja muutti myöhemmin Sääminkiin.

Ramsayn kartanossa

Wendela ei varmaankaan koskaan juuri tutustunut sisarensa Charlottaan, joka jo kaksivuotiaana ennen Wendelan syntymää oli siirretty äitinsä lapsettoman sisaren Anna Sophia Ramsayn hoiviin Porvoon Jakkarilan kartanoon. Tädin iäkkään miehen, eversti Alexander Wilhelm Ramsayn, kuoltua muuttivat Anna Sophia ja Charlotta Pornaisten Laukkoskelle Löfkosken kartanoon isoäidin eli leskieverstinna Sophia Wrightin luo. Charlotta Orbinski ei elänyt kuin seitsemäntoistavuotiaaksi. Suruviestin saapuessa kotiin Rantasalmelle Wendela oli yhdentoista ikäinen.

Tanssiaisia "Savon Pariisissa"

Kolmas Wendelan sisarista, pari vuotta vanhempi Wilhelmina, lienee ollut Wendelalle läheisin. Wilhelminan kummitäti oli hänen äitinsä sisar Hedvig Juliana Munck af Fulkila, joka oli leskeydyttyään hankkinut "Savon Pariisista" eli Joroisista Frugårdin kartanon ja suorittanut siellä mittavia rakennus- ja sisustushankkeita. Mikäpä olisi ollut otollisempi asuinpaikka seuraelämään astuvalle neidolle kuin kukoistava kartano, jonka tanssiaisissa nuoret neidot esiteltiin Haapaniemen kadettikoulun lupaaville upseerioppilaille. Kaiken lisäksi Orbinskin lasten serkku Adolf Fredrik Munck af Fulkila oli Tukholmassa päässyt itse kuningas Kustaa III:n hovitallimestariksi. Tämä Suomen oloissa lähes satumainen kytkös varmasti lisäsi Frugårdinkin vetovoimaa.

Wilhelmina muutti Frugårdin kartanoon 19-vuotiaana. Tanssiaisesonki toisensa jälkeen tuli ja meni, mutta naimakauppaa ei koskaan syntynyt. Eikö Wilhelmina miellyttänyt

nuoria herroja vai oliko asia toisinpäin? Orbinskin perheessä oli muitakin, joille avioliiton solmiminen tuotti hankaluuksia, kuten veli Carl Johan, joka oman säätynsä naisten sijaan suosi talousmamselleja jälkeläistensä kannalta kauaskantoisin seurauksin.

Myös Wilhelmina Orbinskin elämällä oli ennenaikainen loppu: hän kuoli Frugårdissa katarriin 33-vuotiaana.

Kutistunut suurperhe

Näiden murheellisten tapahtumien jälkeen oli 1800-luvulle tultaessa Orbinskin perheestä elossa Wendelan lisäksi neljä henkeä: äiti ja veljet. Vanhin heistä, luutnantti Henrik (sukukirjan taulu 24), kuoli punakuumeeseen Mikkelin seudulla 47-vuotiaana maaliskuussa 1803. Äiti, leskikapteeni Elsa Katarina Orbinski, kuoli Rantasalmella halvaukseen 79-vuotiaana lokakuussa 1803. Nuorin veli, luutnantti Erik (sukukirjan taulu 99), kaatui 47-vuotiaana Suomen sodan taistelussa Salmissa syyskuussa 1808. Sodan jälkeen elossa oli enää yksi veli, majuri ja Kuninkaallisen Miekkarikunnan ritari Carl Johan (sukukirjan taulu 36), joka hänkin kuoli munuaiskiviin 53-vuotiaana Turussa marraskuussa 1810.

Seuraavana kesänä vuonna 1811 mamselli Wendela Orbinski täytti viisikymmentä vuotta. Hän oli todella yksin, sillä lähimmät sukulaiset olivat sisarusten lapsia ja äidinpuoleisia serkkuja. Itse asiassa koko Orbinskin suku oli kutistunut olemattomiin: Orbinski-nimisiä miehiä olivat ainoastaan luutnantti Henrikin alaikäiset pojat Gustaf, Robert ja Torsten, jotka olivat 14-, 10- ja 7-vuotiaita. Oma lukunsa olivat tietysti Wendelan veljien aviottomat pojat, joista osa oli jo perheellisiä miehiä. He olivat kuitenkin Orbinski-nimestään ja isältään perimästään kiinteistöomaisuudesta huolimatta pudonneet äitiensä alhaisempaan yhteiskuntaluokkaan eikä heitä näinollen voitu laskea varsinaisesti mamselli Wendelan miespuolisiksi sukulaisiksi. Historian ironiaa on, että juuri heistä tuli Suomen nykyisen Orbinski-suvun kantaisät.

Jatkaa sivulla 5

Pinski

n:o 1
Huhtikuu 2008
9. vuosikerta

Julkaisija

Orbinskin sukuseura ry.
c/o Merja Kohvakka
Kelokuja 11 A 7
70420 Kuopio
puh. 040 553 1475

Päätoimittaja

Merja Kohvakka
merja.kohvakka@luukku.com

Toimittaja ja taittaja

Katriina Orbinski
katriina.orbinski@orbinski.fi
puh. 050 562 6791
faksi (09) 2230 1611

Painopaikka

Kirjapaino Onnela & Co

Ilmestyy kaksi kertaa vuodessa

ISSN 1457-0629

Sukuseura tiedottaa

► Kesän 2008 sukutapaaminen Lapualla Suomen sodan 200-vuotisjuhlan merkeissä

Tänä vuonna vietetään Suomen sodan 200-vuotisjuhlavuotta. Ainakin yksi esi-isistämme, Eric Adolph Orbinski, oli mukana Pohjanmaalla käydyissä taisteluissa, joten lähdemme ensi kesänä tutustumaan Suomen ja myös sukuseuramme historiallisiin paikkoihin Lapualle.

Kokoonnumme lauantaina 26.7. klo 13.00 Hotelli Lapuahovissa, Puistotie 2, puh. (06) 4337 300, www.lapuahovi.fi. Tervetulokahvien jälkeen pidämme sukukokouksen (esityslista lähetetään myöhemmin). Päivällinen nautitaan noin klo 17, jonka jälkeen lähdemme Kulttuurikeskus Vanhaan Paukkuun, jossa esitetään suurnäytelmä Suomen sodasta. Ruotsin ja Venäjän joukot kohtasivat Lapualla 14.7.1808. Näytelmän ohjaus on Jotaarkka Pennasen, musiikki Ilkka Kuusiston ja esiintyjä on yli 200. Yöpyminen on varattu Hotelli Lapuahovista. Koko paketin hinta on 90 €, joka sisältää kokouksen, päivällisen, näytelmän, huoneen ja aamiaisen sunnuntaiamuna. Paketinhinta ilman yöpymisiä on 49 €.

Sunnuntaiamuna lähdemme opastetulle kulttuuri- ja historiankierrokselle 'Koti – uskonto – isänmaa'. Käymme tutustumassa mm. Lapuan tuomiokirkkoon, Lapuan patruunatehtaan museoon, Lapuanliikkeen museoon sekä Vanhaan Karhunmäkeen eli Suomen körttimuseoon. Retken hinta on 25,- €, johon sisältyy

myös lounas. Retki päättyy sunnuntaina 27.7. noin klo 13.

Suomen sodasta löytyy lisätietoja osoitteesta www.1809.fi. Kesäretkeä koskeviin kyselyihin vastaa Kirsti Kalaniemi, gsm 050 387 6217 ja kirsti.kalaniemi@kemira.com. Hänelle voitte myös ilmoittautua ennakkoon 15.4.2008 mennessä. Lopullinen ohjelma ja pankkisiirto postitetaan huhtikuun aikana.

Lämpimästi tervetuloa tutustumaan niin sukumme kuin Suomenkin historiaan!

► Muista tehdä Pinskiin osoitteenmuutos!

Pinski lähetetään ilmaiseksi kaikille niille suvun jäsenille, joiden osoite on jäsenihteerin tiedossa. Ilmoita yhteystietojen muutoksista jäsenihteeri Tarja Väänäselle.

► Kirjoitukset ja valokuvat edelleen tervetulleita

Pinski julkaisee mielellään suvun jäsenten kirjoituksia, valokuvia ja perhetapahtumailmoituksia. Artikkelit voivat käsitellä kaikkea suvun jäsenen elämänpiiriin liittyvää.

► Vuoden 2008 jäsenmaksu

suoritetaan tämän lehden mukana tulleella pankkisiirrolla. Jäsenmaksu on 15 €, lisäksi voi halutessaan maksaa Pinski-lehden vapaehtoisen kannatusmaksun. Ainaisjäsenmaksu on 150 €. Laitathan mukaan tiedon siitä, kenen tai keiden maksuista on kyse ja miltä vuodelta. Kiitos! ■

Muistoissamme

Maija Arna Orvokki Orbinski syntyi 25.11.1930 ja nukkui ikiuneen 5.6.2007 Vantaalla Katriinan sairaalassa 76-vuotiaana.

Valmistuttuaan lastenhoitajaksi Helsingin Lastenlinnasta Maija työskenteli Helsingin Lastenlinikalla koko työuransa eläkkeelle pääsyynsä saakka 59-vuotiaana. Ensin hän työskenteli sydänleikkausosastolla ja myöhemmin keskolassa. Tasavallan Presidentti myönsi hänelle kunniamerkin Suomen Valkoisen ruusun I luokan mitalin. Lisäksi hän sai HYKS:n kultaisen mitalin 30-vuotisesta palvelusta.

Maija oli perinyt geeneissään taiteellisuuden lahjan. Oliko peräti geenin osanen periytynyt äiti Nannan esivanhemmilta, virtaahan äidinpuoleisessa suvussamme von Wrightien geenejä. Aluksi Maija keskittyi öljyvärimaalaukseen. Taidenäyttely hänellä oli HYKS:n näyttelytilassa vuonna 1978. Sitten tuli kuvaan mukaan posliinimaalaus. Työt ovat tosi taidokkaita. Hän sai Vantaan kaupungin apurahan taiteen harrastamiseen. Eläkevuosinaan hän keskittyi enemmän keramiikka- ja savitöiden tekemiseen. Koko eläkeikänsä hän kävi kaksi kertaa viikossa taideryhmissä Vantaalla ja Helsingissä työskentelemässä.

Leningradiin suuntautuneessa humanitäärisessä työssä Maija oli mukana 90-luvun alussa Tikkurilan seurakunnan ryhmässä. Avustusmatkat juuri itsenäistyneeseen Venäjän valtakuntaan olivat opettavaisia.

Luoja oli päättänyt kutsua Maijan näkymättömään maailmaan, jossa häntä odottivat vanhemmat ja kaksi veljeä. Tämä toinen maa ei ollut Maijalle vieras. Hänellä oli siitä monia kokemuksia elämänsä aikana, joista hän kertoi. Hän näki myös äitinsä tavoin enneunia.

Maijan uurna laskettiin kauniina heinäkuun päivänä sukuhautaan. Lämpimien ajatuksien Maijaa jäivät kaipaamaan sisaret ja veljet lapsineen ja perheineen.

Eeva-sisaresi

Uihittyjä

4.7.2007
Merja Orbinsky
ja Aki Pöntinen
Morsiusneidot Netta ja Vilma
Pöntinen

Jatkoa sivulta 2

Anomus Venäjän keisarille

Wendelalle oli kertynyt omaisuutta, mutta tuohon aikaan naisella ei ollut oikeutta hallita sitä. Asioista päätti miespuolinen holhooja. Seitsemän vuotta myöhemmin Wendela oli valmis käynnistämään mielenkiintoisen hankkeen: hän anoi Venäjän keisarilta lupaa saada itse määrätä kiinteää ja irtainta omaisuuttaan. Toisin sanottuna hän halusi tulla julistetuksi täysivaltaiseksi (ruots. warda myndig förklarad).

Keisarille osoitettu anomus allekirjoitettiin Mariebergissä 11. lokakuuta 1818. Wendelan omakätisen allekirjoituksen oikeaksi todistivat Härkönen ja Streng, jotka olivat mahdollisesti naapureita tai muita mamsellin tuttuja. Oliko Marieberg ehkä Wendelan talon nimi, emme tiedä. Wendela asui Rantasalmen Tornioniemessä. Hänellä mainitaan myös olleen käräjillä riitajuttuja tornioniemeläisten naapureiden kanssa. Kyseessä oli siis ilmeisesti varsin itsenäinen ja määrätietoinen ellei suorastaan itsepäinen naishenkilö.

”Kaikkein armollisin Keisari...”

Seurasi pitkä ja vaiherikas prosessi, jossa tarvittiin jos jonkinlaista lisäselvitystä ja monien henkilöiden todistuksia. Suomen nykyisellä virkamiesvallalla on pitkät perinteet. Anomuksen käsittely maksoi kaksikymmentä hopearuplaa. Muotoseikkoja noudatettiin tarkasti. Kaikki anomukset osoitettiin ”Suurivaltaisimmalle Kaikkein armollisimmalle Keisarille ja Suuriruhtinaalle”. Allekirjoittajan tuli mainita olevansa ”Teidän Keisarillisen Majesteettinne kaikkein armollisin ja uskollisin alamainen”.

Arkistoon taltioiduneesta kirjeenvaihdosta käy ilmi monta mielenkiintoista seikkaa. Wendelan laillisena holhoojana mainitaan ”Herra Kapteeni Georg Adolf Oppman” (1789-1866) ja tämän seuraajana ”Herra Hovioikeuden auskultantti, jalosyntynen Gustaf Henric Aminoff” (1795-1871), josta myöhemmin tuli tuomari ja laamanni. Oppmanit olivat Wendelalle sukua hänen sisarpuolensa Maria

Elisabet Orbinskin avioliiton kautta. Gustaf Henric Aminoff puolestaan oli majuri Germund Aminoffin poika. Tämä kuten Georg Adolf Oppmankin oli Wendelan veljien, ennen muuta Carl Johanin, upseeritovereita Suomen sodassa. Todennäköisin syy holhoojaksi valikoitumiseen lieneekin armeijassa syntynyt ystävyys, joka laajeni usein perheiden väliseksi.

Orbinskit tulivat todellakin Puolasta

Rantasalmen kirkkoherra Joachim Adolf Cleve ilmoitti papintodistuksessa mademoiselle Wendelan tuntevan kristinopin ja eläneen kaikin puolin moitteetonta elämää. Mamsellin kunnollisista elämäntavoista todistivat muutkin. Myös Wendelan sekä isän- että äidinpuoleiselta lähimmältä miessukulaiselta tuli saada hankkeeseen suostumus. Tähän liittyikin sukututkimuksen kannalta mielenkiintoisin yksityiskohta. Wendela nimittäin antoi elokuussa 1820 suvustaan seuraavanlaisen lausunnon: ”Isänpuoleisia sukulaisiani en tunne lainkaan. Noin neljäkymmentä vuotta sitten edesmennyt isäni, joka oli kotoisin Puolasta, muutti Willmanstrandin vihan jälkeen tälle seudulle [Rantasalmelle; Willmanstrand on nykyinen Lappeenranta, siellä tehtiin välirauha joulukuussa 1741, sen jälkeen puhkesi ns. pikkuviha, jolloin kaupunki tuhoutui täysin.]. Äidinpuoleisista sukulaisistani elävät äitini siskon tytär, leskikenraalitar Ehrnrooth Uudellaamalla Sestan kartanossa ja enoni poika Henric Magnus von Wright Kuopion Haminalahdessa.”

Orbinskin suku on siis Wendelan mukaan puolalainen. Häntä on syytä suvun neljännen suomalaistuneen polven edustajana uskoa. Sukukirjaa kirjoitettaessa tähän kaikkien tuntemaan perimätietoon etsittiin vahvistusta, mutta kysinen Wendelan lausunto löydettiin vasta kirjan ilmestymisen jälkeen.

Suostumuksia ja suosituksia

Kuten edellä jo kävi ilmi, Wendelan läheisin isänpuoleinen miessukulainen oli veljenpoika Gustaf Orbinski (sukukirjan taulu 25), joka vuonna 1820 oli Kuopion komppanian 23-vuotias vääpeli. Hän vakuutti kirjalli-

sesti, ettei hänellä ollut tätinsä hanketta vastaan mitään. Vain neljä vuotta tämän jälkeen Gustaf kuoli Luolaisten kasarmilla. Nuori naimaton vänrikki haudattiin Hattulaan.

Kuopion Haminalahdesta lisäksi Wendelan papereihin majuri Henrik Magnus von Wright, myöhemmin kuuluisaksi tulleiden maalariveljesten isä, lokakuussa 1820 oman osuutensa: ”Hänen äitinsä puolelta ainoana elossaolevana miespuolisena sukulaisena minulla ei ole mitään anomusta vastaan.”

Herrojen Tandefelt, Hisinger, Edelheim, Orraeus, Fabritius, Richter ja de la Chapelle allekirjoittamassa todistuksessa sanottiin, että yli viisikymmenvuotias mamselli Orbinski on jo niin vakaassa iässä, että tämäkin puoltaisi hänen kykyään huolehtia omaisuudestaan.

Viimein, 16. helmikuuta 1822, asia ratkesi. Anomuksen käsittely oli kestänyt lähes neljä vuotta. Wendela sai Venäjän keisarilta Suomen senaatin vahvistaman päätöksen, jolla hänet julistettiin täysivaltaiseksi myymään ja panttaamaan omaisuuttaan.

Suvun tilanne 1830-luvulla

Wendela Beata Orbinski eli tämän jälkeen vielä kolmetoista vuotta. Hän kuoli 70-vuotiaana Rantasalmen Tornioniemessä joulukuun 22. päivänä 1835 vanhuuteen. Hänen kuollessaan Orbinskin suvun tilanne oli sellainen, että Wendelan Henrikveljen pojista myös Torsten (sukukirjan taulu 35) oli kuollut naimattomana välskärinä Puolan sodan aikaisessa kenttäsairaalassa. Vain Pietarissa työskennellyt kaivertaja Robert Orbinski (sukukirjan taulu 34) oli perheineen elossa. Hänestä polveutui Orbinskien venäläistynyt sukuhaara, jonka vaiheita Keijo Alhomäki on ansiokkaasti Pinskissä esitellyt.

Mutta Rantasalmella torppareiksi pudonneiden Orbinskien jälkeläisten joukko vain kasvoi, tosin lapsikuolleisuuskin oli huomattava. Mamselli Wendelan kuolemaa seuraavana vuonna osa näistä Orbinskeista siirtyi Rantasalmelta Juvalle, mikä oli alkua suvun myöhemmälle leviämiselle ympäri Suomea. ■

Uenäjältä löytyneitä Orbinskeja, osa 6

teksti: Keijo Alhomäki

Barbara Orbinski ja hänen poikansa leireillä Natsi-Saksassa

Jatkan sarjaani Barbara Orbinskista ja hänen perheestään. Barbaran isä oli Odessassa syntynyt Viktor Orbinski. Uskon, että Viktorin isä oli Robert Vasiljevitch Orbinski ja Robert Vasiljevitchin isä suomalainen Robert Wilhelm Orbinski. Molemmat Robertit löytyvät sukukirjasta. Sarja alkoi Pinskiin numerossa 2/2004 ja on jatkunut kaikissa myöhemmissä numeroissa.

Natsi-Saksa ja Neuvostoliitto jakoivat 1939 Keski- ja Pohjois-Euroopan itäosan omiin salaisiin etupiireihinsä. Neuvostoliiton etupiiri ulottui Suomesta pohjoisessa Bessarabiaan etelässä. Romanianlaisvaltainen Bessarabia oli kuulunut Venäjälle 1812–1918 ja sen jälkeen Romanianle. Vuonna 1940 Neuvostoliitto valloitti Bessarabian ja Pohjois-Bukovinan Romanianlta aseellista vastarintaa kohtaamatta.

Bessarabiassa Lipcanin kaupungissa asui tuolloin 44-vuotias opettaja Barbara Persehke o.s. Orbinski. Hän oli syntynyt lähellä Lipcania Bessarabian kuulussa Venäjälle ja piti itseään venäläisenä. Hänen miehensä Boris -saksalaissukuinen Venäjän asevoimien upseeri - oli kadonnut 1918 sodassa neuvostovaltaa vastaan. Avioliitosta Barbaralle jäi yksi lapsi nimeltään Andreas. Bessarabian valtauksen aikana 22-vuotias Andreas palveli Romanian asevoimissa Bessarabian ulkopuolella.

Saksa ja Neuvostoliitto olivat sopineet, että Neuvostoliiton etupiiriin

kuuluville alueilla asuvat saksalaiset saavat halutessaan muuttaa Saksaan. Andreas pääsi Saksaan Bessarabian ulkopuolelle joutuneena saksalaisena pakolaisena 10.10.1940. Koska muuttajaksi hyväksytyllä oli oikeus ottaa mukaan vanhempansa, myös Barbara pääsi Saksaan 16.11.1940.

Muutonumeroiden arvoitus

Osassa 5 mainitsin, että Saksan ja Neuvostoliiton viranomaiset valmistivat yhdessä jokaista Saksaan muuttavien junakuljetusta varten kuljetusluetelon. Tekstistä oli jäänyt pois, että kuljetusluettelot sisälsivät kunkin muuttajan eräiden henkilötietojen lisäksi myös ns. muutonumeron. Muutonumero oli koodi, joka ilmaisi muuttajan entisen kotialueen ja -paikan sekä henkilöllisyyden. Muutonumeron täytyi olla muuttajan kaulassa kuljetuksen aikana. (Lähde 1, s. 71, 215.)

Mainitsin myös, että Barbara tuli Saksaan vastoin neuvostoviranomaisten tahtoa ja sen vuoksi väärällä nimellä ja muutonumerolla (ilmeisesti saksalaisviranomaisten tietten). Barbaralla oli kuitenkin myös oikea muutto-

numero. Koska Barbara ilmoittautui Saksassa väärällä numerolla mutta oikealla nimellä, hän on luultavasti saanut oikean numeron vasta Saksassa.

Myös Andreaksella oli muutonumero, vaikka hän oli tullut Saksaan suoraan Romaniasta. Ilmeisesti muutonumeroilla oli käyttöä Saksassa siitä syystä, että samoilta Romanian paikkakunnilta tuodut saksalaiset pyrittiin Saksassakin asuttamaan samoilta paikkakunnille. (Ks. lähde 1, s. 167–179; lähde 2.)

Myös Andreaksen kotipaikka oli Lipcani. Hänen muutonumeronsa oli Ki 6 F. 16/70/63. Ki tulee Bessarabian pääkaupungin saksankielisestä nimestä Kischinew (romaniaksi Chisinau, lue: kishinöw). Se merkitsee sitä, että Andreas oli asunut Bessarabian kaikkiaan neljästä muuttoalueesta pohjoisimmalla. Ki 6 tarkoittaa, että Andreas on asunut tämän pohjoisimman muuttoalueen pohjoisimmassa osassa. Lyhenne F. tulee luultavasti sanasta "Flüchtling" eli pakolainen. (Ks. lähde 1, s. 10, 69, 166; lähde 2.)

Koska Ki 6:n pääpaikka (nykyinen Strimba Noua lähellä Baltia) oli paljon

etelämpänä kuin Lipcani, Andreaxen muutonnumero oli selvästikin oikea numero Lipcanissa asuneelle. Sen sijaan Barbaran ”oikea” muutonnumero Bu 5 24/13/84 ei näytä yhtään oikeammalta kuin hänen väärä numeronsa Bu 3 20/31/47. Bu tarkoittaa Bukovinaa. Bu 3 ja Bu 5 tarkoittavat kahta eri Pohjois-Bukovinan aluetta (ks. lähde 1, s. 170–174).

Barbaran ja Andreaxen muutonumeroiden erilaisuuden syytä en ryhdy arvailemaan. Erolla ei näytä olleen vaikutusta heidän myöhempiin vaiheisiinsa.

Barbara tuli Saksaan vastoin neuvostoviranomaisten tahtoa ja sen vuoksi väärällä nimellä ja muutonumerolla.

Muuttajien ”suluttaminen” Saksassa

Saksaan tuodut Romanian saksalaiset sijoitettiin väliaikaisesti uudelleenasutusleireille, joita oli perustettu ympäri Saksaa. Bessarabiasta tuotuja saksalaisia oli yli 93 000. Saksalaisia tuotiin myös muualta Romaniasta eikä vain Neuvostoliiton valloittamilta alueilta. Yhteensä Saksaan tuotuja entisiä Romanian saksalaisia oli 202 000. (Lähde 1, s. 80, 128–129, 244.)

Leireillä muuttajat joutuivat odottamaan toimenpidettä, josta natsit käyttivät nimitystä ”Schleusung” (tai ”Durchschleusung”) eli ”suluttaminen”. Sanan alkuperäisessä merkityksessä suluttaminen tarkoittaa laivojen päästämistä kanavan sulun tai sulkujen läpi. Maahanmuuttajien sulutuksessa leiriläiset jaettiin kolmeen luokkaan natsien rotuopin perusteella. Kahdelle ylimmälle luokalle annettiin Saksan

kansalaisuus. Alimpaan luokkaan joutuneet eivät saaneet kansalaisuutta, vaan useimmat heistä lähetettiin Romaniaan. (Lähde 1, s. 137–149.)

Sulutuksen jälkeen ne leiriläiset, jotka oli hyväksytty Saksan kansalaiseksi, olivat valmiit lopullisesti asutettaviksi. Rotupuhtain luokka pääsi asumaan Saksan Puolalta valtaamille alueille. Hitler halusi perustaa Saksan reuna-alueille siirtokuntia, joiden asukkaiden rotukelpoisuus on korkeinta mahdollista tasoa. Vähemmän puhdasrotuiset uudet kansalaiset määrättiin asumaan varsinaiseen Saksaan, jotta he siellä sulautuvat muihin saksalaisiin. (Lähde 1, s. 137–142.)

Barbaran ja Andreaxen kohdalla ei pitänyt olla pelkoa siitä, että vain toinen lähetetään Romaniaan, eikä edes siitä, että heidät asetettaisiin aivan eri osiin Saksaa. Sulutus päätös oli nimittäin perhekohtainen, sillä perheitä ei haluttu hajottaa (lähde 1, s. 140).

Olot uudelleenasutusleireillä

Uudelleenasutusleirit oli muodostettu maatila-, parakki-, luostari- tai muista kirkollisista rakennuksista. Muuttajat joutuivat asumaan erittäin ahtaasti, usein monta perhettä, vanhoja ja nuoria, naimattomia ja naimisissa olevia yhdessä huoneessa. Suluttamisen ja lopullisen asuttamisen odotus kesti yleensä kuukausia. (Lähde 1, s. 129, 133, 136–137.)

Natsismilla oli ollut Romanian saksalaisten keskuudessa laaja kannatus, mutta leireillä natsismin todellinen luonne alkoi paljastua muuttajille. Romanian saksalaiset olivat hyvin uskonnollisia. Saksalais-evankelinen kirkko oli ollut heille tärkeä yhdistävä tekijä. (Lähde 1, s. 133–134.)

Natsi-Saksan korkeimmat tahot yrittivät selvästikin pehmentää muuttajien laskeutumista kotiseutunsa kristillisestä arvomaailmasta natsismin kovalle ja epäkristilliselle maaperälle. Leirijohtajat eivät kuitenkaan noudattaneet ylemmältä taholta annettuja tähän tähtäviä määräyksiä. Muutenkin leirijohtajat olivat tehtävänsä sopimattomia ja kohtelivat leiriläisiä halventavasti. (Ks. lähde 1, s. 133–136. Aikanaan natsit puolustelivat oikeudessa hirtutekojaan sillä, että he vain

noudattivat määräyksiä, mutta lähteen 1 tiedoista voidaan päätellä, että eivät he aina noudattaneet määräyksiä.)

Jumalanpalvelusten toimittaminen leireillä ja jumalanpalvelukseen meno leirin ulkopuolelle estettiin. Muutkin uskonnolliset toimitukset, kuten kastamiset, lasten kristillinen opetus ja jopa kirkolliset hautaukset estettiin. Sielunhoitoa saattoivat antaa vain samalla leirillä asuvat maahanmuuttajapapit. Leireillä ruokapöydästä

Maahanmuuttajat jaettiin natsien rotuopin perusteella kolmeen luokkaan. Kahdelle ylimmälle annettiin Saksan kansalaisuus. Alimpaan luokkaan joutuneet eivät saaneet kansalaisuutta.

noustaessa oli ”kiitosrukoukseksi” sanottava kuorossa ”Kiitämme Führeriämme”. Jopa ”Hyvää päivää” korvattiin sanoilla ”Heil Hitler”. (Lähde 1, s. 134–135.)

Koska Barbara ja Andreas olivat ortodokseja, heidän uskonnon harjoittamisensa on ollut vielä vaikeampaa kuin evankelisten.

Äiti ja poika eri leireillä

Andreas ja Barbara sijoitettiin aluksi eri leireille. Molemmat leirit sijaitivat

jatkuu seuraavalla sivulla

jatkoa edelliseltä sivulta

Saksan Puolalta valtaamalla alueella Ylä-Sleesian itäosassa Katowicen lounaispuolella. Andreaxen leiri-paikka oli Jastrzemb (nykyinen Jastrzebie Zdrój) ja Barbaran leiri-paikka Mikolów, joka sijaitsee aivan lähellä Katowicea.

Sen perusteella, mitä olen edellä sanonut, on selvää, että normaalisti saman perheen jäsenet sijoitettiin samalle leirille. Näin myös aikuiset lapset ja heidän vanhempansa ainakin silloin, kun he olivat asuneet samalla paikkakunnalla (tai kun seka-avioliitosta oli elossa vain se vanhempi, joka ei ollut saksalainen).

Maastamuuton aikana Neuvostoliiton valtaamalla alueilla asuvia äärioikeistolaisia ja ilmeisesti myös vähemmän oikeistolaisia ei-saksalaisia oli kääntynyt saksalaisten muuttoviranomaisten puoleen ja ilmaissut poliittisen vainon pelossa ja ehkä muistakin syistä halunsa päästä Romaniaan. Arviolta nelisen tuhatta pääsikin Saksan kautta Romaniaan. (Ks. lähde 1, s. 145–146.)

Sen mukaan, mitä osassa 5 kerroin, ei-saksalaisten on ollut vaikea päästä neuvostoviranomaisten sihdin läpi muuten kuin tekaistuilla nimillä ja papereilla. Todennäköisesti väärillä nimillä on tuotu saksalaisviranomaisien tietien myös paljon sellaisia ei-saksalaisia, jotka halusivat Saksan kansalaisiksi perheen yhdistämisen takia tai olivat epätietoisia puolisaksalaisten perheenjäsentensä olinpaikasta. Yksi sellainen oli ainakin Barbara. (Vrt. lähde 1, s. 74.)

Niitä, jotka halusivat suoraan Romaniaan, ei ole tarvinnut sijoittaa leireille ainakaan pitkäksi aikaa eikä suluttaa. Muut väärillä nimillä tuodut on kenties päätetty sijoittaa Mikolówin leirille sen vuoksi, että heidät voidaan suluttaa heti ja sen jälkeen pikimmiten passittaa Romaniaan tai siirtää samalle leirille kuin muut perheenjäsenensä. Suluttaminen tehtiin lähteen 1 tiedoista päätellen yleensäkin kullakin

leirillä samalla kertaa kaikille leiriläisille (ks. s. 137).

Barbaran ”suluttaminen”

Barbara sulutettiin jo 20.11.1940 eli neljä päivää leirille tulonsa jälkeen. Tämä oli harvinaisen nopeaa toimintaa, sillä esim. Andreas sulutettiin vasta 25.2.1941. (Ks. lähde 2.)

Suluttamisen jälkeen Barbaralle annettiin asiakirja, jossa sanottiin: ”Käytettävissä olevan ajan lyhyden vuoksi ei selvityksiä Teidän kansalaisuushakemuksestanne ehditty täällä

saattaa päätökseen ajoissa. Tämän vuoksi esitän, että uusitte hakemuksen tulevan asuinpaikkakuntanne asianomaiselle kansalaisoikeuksia myöntävälle viranomaiselle.” (Lähde 2. Asiakirjan jäljennös löytyy saksankielisenä osassa 5 julkaistusta kuvasta tämän lehden edellisessä numerossa 1/2007.)

Barbaran kansalaisuuspäätöksen lykkäämiseen on saattanut vaikuttaa sekin, että hänen hakemuksensa haluttiin käsitellä vasta Andreaxen hakemuksen ja suluttamisen yhteydessä tai jälkeen.

Andreas Itävaltaan

Lähteestä 2 ei käy ilmi, että Barbara olisi siirretty sulutuksen jälkeen Jastrzembin leirille. Mutta jos Barbara on haluttu siirtää samalle leirille kuin Andreas, ei ole ollut monta päivää aikaakaan siirtää häntä Jastrzemiin. Andreas on nimittäin ollut jo 28.11.1940 lähtien väliaikaisessa työssä Saksan 1938 valtaamassa Itävallassa (lähde 2).

Tarkoitukseni oli käsitellä myös Barbaran vaiheita jo tässä osassa hiukan pitemmälle, mutta joudun siirtämään asian seuraavaan osaan. Uskon, että sarjani on edennyt tälläkin etanan vauhdilla jo hyvän matkaa yli puolivälin.

Lähteet

1. Jachomowski, Dirk: Die Umsiedlung der Bessarabien-, Bukowina- und Dobrudschadeutschen. München 1984, s. 1-87, 128-215, 244-247
2. US National Archives and Records Administration. Captured German and Related Records on Microform in the National Archives. Microfilmed Records Received from the Berlin Documentation Center. Einwandererzentralstelle. Microfilm Publication A3342. Series EWZ. Roll EWZ51 E030

Ei-saksalaisten on ollut vaikea päästä neuvostoviranomaisten sihdin läpi muuten kuin tekaistuilla nimillä ja papereilla. Monet halusivat Saksan kansalaisiksi perheen yhdistämisen takia. Yksi sellainen oli Barbara Orbinski.